

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Gudrun Kvillen*
 Härad: *Östbo* Berättare: *Justus Karlsson, Långskult*
 Socken: *Rydaholm* Berättarens yrke: *lantbrukare*
 Uppteckningsår: *1955* Född år *1884* i *Flätthög*

Årsgång. s. 1.

Glossor. s. 1-2.

Tjinkdomar och bot. s. 2-3.

Meagi vid fiske. s. 3.

Fulbröd vid vävarbete. s. 3-4.

Livet. s. 4.

Tjinnmjölkning. s. 4-5.

Meagi med nyköpt djur. s. 4-5.

När den nya tiden kom till bygden. (Delar i HUF 73,
s. 6-10.)

ACC. N:R M. 13923:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Väddar förekommes ännu. Jag hörde i min
nydorn talas om, att en man i bottorp, som
julaftons kvällen gick årsgång, fick höra
neid en gård, hur man ^{därinne} sjöng en psalm
och hur en kista "böstades" igen. På juldagen
låg gumman på det stället död, och senare
på begravningen sjöng man de psalmerna, som
mannen hört vid sin årsgång.

Vid årsgång skulle man gå runt kyrkan
baklänges och läsa fader vår baklänges och
vara gång skulle man blåsa i nyckelhålet.
Tredje gången öppnades dörrer, och man fick
se in i framtiden.

Min morfar gick årsgång en julafton,
men han hade inte kommit till närmaste gård
föreän han mötte sin själv - Innan vårens slut
var han död!

Slösoran var ute och gick även julaftons.

ACC. N:R M. 13923:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kvällen, fick man då se heme, måste man
sätta benen i kors, annars tor glesoan
igenom benen och spräckte en.

När ett barn stammade eller hade
värter på händerna, skulle det tagas under
och övers likkistan tre gånger.

Om ett litet begravas en torsdagsmor-
gon och liktäpet hade dragit fram övers
en hålig sten på vägen, skulle den, som
hade värter, bräta sig i det rattet och
värterna ramlade alltid bort.

Om de som hastigt blev sjuka, sade
man, att de "råkat på någonting". Då
skulle någon mäta ^{med pek fingret eller tummen} hur långt det var
mellan handleden och armbågen på den
sjuka, som då skulle fråga: "vad gör
du?". "Jag mäter, jag mäter." "Vad mäter du
för?" "För du råkat på någonting". Armen

ACC. N:R M. 13923:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och de halmpipor skulle läggas på trös-
keln. Halmpiporna skulle sedan luggas
av efter varandra under det de båda sade:
"toi, toi". Dagen efter var den sjuka frisk
igen.

Man fick aldrig äta omogna smul-
lon "gorabär", för då fick man "bullar i
halsen". Om man någon gång glömt
sig, var man hungen att spotta upp
i pipan tre gånger.

vid fiske måste man spotta på mas-
ken.

Innan våren på aelvar böjades
och "ärjekroken" sattes i jorden, skulle den
som ämnade köra plojen sätta sig på
"ärjestängen" och äta några mensbitar
av det bröd, som bakats till jul. Detta
bröd skulle förvaras i havelbingen, för att

ACC. N:R M. 13923:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bevare afelbar styrka. Omarna skulle
också få en bit av brödet

Den som sådde lin, måste giva
akt på en fågel, som kallades "spåna-
kärvingen", ty om den sjöng "vppp" länge
blev linet långt. Likaså skulle man
bjuda till sig det längsta frumkinnet
på vida frakter och hon skulle gå över
linbandet för då blev linet lika långt
som hon.

Man hade för sig att vissa "kär-
vingar" kunde mjölka andras kor. De gick
först och stök den argrannens kor, som
de ville mjölka och högg sedan in en
kniv i väggen, knöt ett strumpeband
om och drog så i mjölken i spannen
inunder.

När man köpt en liten "pattgris"

fick man inte föra in den i ladugården
förrän man kurt in den i köket och lyft
upp den så den såg upp i pipan. På det
ställe man hämtat grisen fick man alltid
mat och en smörgås, som skulle sparas
till grisen som ett första mål i den nya
ladugården.

Om man ville förgöra mjölken
för svämmen skulle man omärkligt smetta
ner ett kal i ^{svämmens} mjölken. Då blev all mjölken
förlörd och kon sinade.

ACC. N:R M. 13923:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jordbrukets förbättringar.

Från 1860 finns det papper på en bolagsplog i Heult (Grannby) och då började även J. C. Jansson att odla mossodlingar. Omkring 1890 kom den nya plogen och 1902 köpte jag för den första slåttermaskinen i byn, från Roseneros fabrik. Mellan 85-90 började man att i liten skala så igen och få klöversvallar. Någon växtföljd var det inte förrän omkring 1900 genom jordbrukspostkontoret i Rössjö. Denna växtföljd var: råg, vete, vall, uppfödning, havre, potatis och råfrukter, havre och råg igen. Somliga hade grönfoder i stället för råg något år. Heulåda användes inte här. Råfruktsodling hade sin största spridning på 1900-1910 talet och har sedan gått tillbaka. När mjölken kom i ropet

LUF 73.

ACC. N:R M. 13923: 7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

böjades man göra betesvallar på 30-talet, vid samma tid läböjades denna lag att leverera mjölk till privatmejeriet i Yxkullensund. Sedan levererades den till det nya andelsmejeriet i Värnamo på 1930-talets början.

Post och vägförbättringar.

Den äldsta postgången kom till på 1890-talet i och med att postbäraren Rydaholm - Gällaryd, stoppade posten i en låda vid stora vägen ^{on gång i veckan}. Smålands postens besöksblad, Värnamo-tidningen och U.-o.-bladet delades till och till av bönderna i byn. Med tiden blev det postgång till gången i veckan. An man körde posten med häst runt sjön Lången och postanstalten var i Gällaryd. När järnvägen kom 1903 blev det daglig post till floda (1901 fanns i Gällaryd och Långshuset endast

De upklar.

Vid laga skiftet här i Sämskult 1860-64
uppdelades vägen, att $\frac{1}{2}$ hemman hade en väj-
skyddes väg (300 m) och $\frac{1}{4}$ hemman dubbel
så mycket. Det egna underhållet av vägen
berorades här 1949.

Musföret.

På musföret skulle det alltid vara
kalas, att de fattiga bönderna gjorde sig så
stora skedder, att man hade kärning av det
hela livet. Man satte vid hästbord
och blev serverade blockkåsa, potatis, vit
gröt, ulefisk, duktsoppa, ostkaka, sötost, spetto-
kaka och kran ("slubbe"). Första dagen började
det kl. 10, när prästen kom, med kaffe, fem
sorters vetebröd, smörgås med skurna "håla-
kakor", i varus mitt lades smör, ost och sylta.

ACC. N:R M. 13923:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Brännvinet dracks ur skopa. Sedan börjades
husförhöret med att de som 'täst sig fram'
skulle förhöras en linna. Drängar och pigor
satt flera månader innan husförhöret och
läste på. Det var stor skandal, om de inte
kunde. Där efter förhöjde prästen de äldre
och så blev det mellanmål med "hälb-
kakor", dricka eller mjölk. Husförhöret fort-
sattes med att de gamla skulle läsa ur bibeln.
Det veckliga kalaset var efteråt på kvällen.
Sängst fram vid bordet satt prästen och kloka-
ren, sedan satt kyrkvärden, nämndemännen
och alla släktingarna i rang och ordning.
De övriga placerades enligt gårdarnas storlek.
Bakskivittarna satt oflast i matstugan.
Gramarna skulle ha förning alldeles de
var "snåriga te", från 2 kalor två karameller.
Första dagen kom hela roten, 100-150 personer

ACC. N:R M. 13923:10.

Dayen efter var det bara släktingarna. Tredje
dagen kom ungdomarna i roten och dansade
på logen och fjärde dagen skulle mororna
komma efter sina käril, i vilka de haft
förming. Dessa seder ändrades så småning-
om. Här i byn togs halaset bort 1910 och
ersattes med kaffe. Efter husförhörshalaset
sjöng man alltid en psalmsvers f. ex "Så går
en dag" och skildes genom att säga: "Tack
för samvaron" till alla. Detta skulle man
säga 3-4 gånger efter, när man häffades.
Så man det inte, ansågs det, att man hade
agg.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND